

КАРНАВАЛІЗАЦІЯ ХРИСТИЯНСЬКОЇ МІФОЛОГЕМИ В НОВІТНІЙ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

О.В. Мальцева, доцент, к.філос.н., ПДТУ

На відміну від середньовічного карнавалу, котрий був санкціонованим, контрольованим явищем, карнавалізація постмодерної епохи розгортається стихійно, охоплюючи всі сфери соціокультурного буття, включаючи релігійну. З початку 60-х рр. XX ст. у Західній Європі та Америці одна за одною виходять монографії та статті, у яких автори не тільки привносять радість, гумор та іронію в теологічний контекст, але й репрезентують Біблію як своєрідний варіант Божественної комедії. Вона у звичайному постмодерністському світі проглядається не лишень притчовою, алегоричною, а ще й кумедною, дотепною, парадоксальною.

Драматичне середньовічне ставлення до смерті в католицизмі було настільки напруженим, що спотворювало людське обличчя гримасою страху та страждання, яка трансформувалася в карнавалі ні у веселу посмішку, а в сміх тіла, екстатичний вибух, оргію. Витончена інтелектуальна клоунада стала можливою на тому рівні культури, коли відношення до смерті визначально є іронічним.

Центральною фігурою середньовічного карнавалу був блазень, клоун, що завжди знаходився серед жонглерів, музикантів, акторів, на яких стояла печатка «скоморохів Божих». В ролі буфона, блазень оцінювався амбівалентно (як поєднання божественного та диявольського). У постмодерністській культурі відбувається повернення до карнавалу, однак його діючою особою стає суб'єкт, що вже засвоїв архетип блазня і тепер звертається до біблійної образності у пошуках прихованого блазнярства в історії Ісуса Христа. Постмодерні теологи віднаходять та поглиблюють блазнярську природу в самому Христі. Його смерть профанується карнавалізацією християнської міфологемі. Найбільш радикальною тут виявилася протестантська ідеологія, яка перетворила «радість у Христі» на «сміх у Христі», з Христом і почасти над Христом. Трагедія з її парадигмою серйозності змінилася на комедію, яка, по суті, є грою.

У ситуації постмодерну Христос позиціонується як «утілена святковість, фантазійність, гра» (Дж. Айгель). Таке комічне бачення християнства відбилосся у поширенні «теології сміху» на філософські твори (Елтон Трублад, Харві Кокс, Конрад Хайерс), літературу (Нікос Казандзакіс «Остання спокуса Христа», «Франциск Азиський» та ін), кіно (А. Хічкок, І. Бергман, Б. Левінсон, К. Кізі, Ларс фон Трієр та ін.),

що призвело до тлумачення сміху не як миттєвої емоції, а як сталої світоглядної позиції, з якої тільки й можна оцінювати людське буття.

КОНЦЕПЦІЯ ВИДОВОЇ СПЕЦИФІКИ МИСТЕЦТВА Г.В.Ф. ГЕГЕЛЯ

С.М. Холодинська, доцент, к.філос.н., ПДТУ

Гегелівський підхід щодо видової специфіки мистецтва спрямований не на періодизацію в контексті конкретного виду мистецтва, а на загальну видову модель. Гегель побудував цілу систему, в якій висування кожного з мистецтв пов'язане з певними ступенями художнього розвитку людства. Ранній, символічний стадії, якій властиве “лише шукання втілень в образній формі”, відповідає панування архітектури. Другий (класичний стадії) – перевага скульптури, яка засвідчує гармонію духовного й чуттєвого. І, нарешті, третій (романтичний) – відповідають живопис, музика і поезія, яка є утіленням духовного начала. У концепції Гегеля слід зазначити важливий продуктивний момент, що дає можливість розглянути проблему виду мистецтва як виразника світогляду свого часу.

Гегель відмовляється від ілюзії рядоположеності різних мистецтв, їх байдужої одночасності або, навпаки, їх нерухомої протиставленості один одному. Для нього види мистецтва – розвиток ідей прекрасного, різні ступені становлення. Така типологія теоретика стає динамічною безперервністю життя мистецтва.

Відомо, що Гегель у структуру своєї естетичної концепції заклавав взаємини між п'ятьма головними видами мистецтв, а саме: архітектурою, скульптурою, живописом, музикою та поезією. Одночасно філософ проаналізував закономірності роз'єднання поетичного мистецтва на роди: епічний, ліричний і драматичний. А третю частину своїх лекцій він назвав “Система окремих мистецтв”, тим самим зробивши проблему морфології мистецтва однією з найважливіших в естетичних творах XIX-XX ст.

Аналіз історичного розвитку і класифікація мистецтв Гегеля, хоча й відрізняються, на перший погляд, стрункістю і завершеністю, все ж таки недосконалі через порушення основних методологічних принципів.
